

BUSKERUD FYLKESKOMMUNE
Hauges gate 89, 3020 Drammen
Telefon 32 80 85 00

ARKIV

Telefax nr. 32 80 86 72

Landbrukskontoret i
Nore og Uvdal kommune
3630 RØDBERG

Vår dato:
05.07.94

Vår ref.:
1497/93 ILGL

INST. FOR ARKEOLOGI KUNSTHISTORIE OG NUMISMATIKK	
Universitetet i Oslo	
Saksb.: JHL	Kopi:
18 JUL 1994	
Ark.: 0633	
Saksnr.: 94/2566	Dok. nr.: 001

OPPRUSTING AV SKOGBILVEG - LISETVEGEN I NORE OG UVDAL KOMMUNE

P.g.a. de opplysninger om kulturminner som kom fram ved det tilsendte saksdokumentet, har vi foretatt befarings av skogsbilvegen og tilliggende områder.

Det ble ikke registrert automatisk fredete kulturminner. Derimot ble det funnet en rekke kulturminner fra nyere tid som bør taes hensyn til ved opparbeidelse av vegen. Vi viser til vedlagte rapport som beskriver kulturminnene og ønskelige tiltak for å bevare dem

Vi vil imidlertid også ta forbehold om at det kan dukke opp kulturminner fra forhistorisk tid under arbeid. Skulle dette skje, må arbeidet straks stanses og fylkeskonservator varsles.

Regning for utført befarings vil bli ettersendt.

Med hilsen

E. F

Geir Helgen
fylkeskonservator

Inger Liv Gøytillund
arkeolog

Kopi: Universitetet i Oslo, IAKN

Saksbehandler: Inger Liv Gøytillund, tlf. 32 80 86 68

Rapport

Rapport fra befaring av område for planlagt opprusting av skogsbilveg - LISETVEGEN, NORE OG UVDAL KOMMUNE.

Planen omfatter utbedring av eksisterende Lisetveg; på strekningen fra avkjøring ved Kurverud, og frem (NNV) til Hogstan/Nysæter.

Planområdet er befart til fots. Områdene langs vegen er registrert i en korridor av 10-30 m fra denne.

Lisetvegen ligger i en Ø-vendt åsside; som faller nokså skarpt av fra de høyereliggende partier ved Hallandsfjell; mot Ø og ned til juvet som Rosetåe slynger seg i bunnen av.

Strekningen og miljøet denne vegen beveger seg i kan i hovedsak deles i to; en N- og en S-del. I søndre del slynger vegen seg i åssiden fra nevnte avkjøring og frem til partiet S- for Liset søre. Den beveger seg her i Bakåsens Ø-vendte side; hvor tildels svært bratte skrenter stiger kraftig mot V, og faller tilsvarende av mot Ø. Fra opparbeidingen av denne vegen (1958-60) finnes flere skjæringer, fyllinger og små masseuttak. Topografien vil sannsynligvis gjøre utvidelse og forsterkning av veien nokså krevende, men er i dette partiet uproblematisk i forhold til kulturminner. Opprustingen er i planbeskrivelsen karakterisert som svært forsiktig, hvilket antagelig (forhåpentligvis) innebærer en nokså marginal utvidelse av vegens bredde totalt sett. For Lisetvegens S-del kan derfor skjæringer og fyllinger anlegges -i de fleste tilfeller utvides- uten innsigelser i forhold til kulturverninteresser. En merknad kan likevel være at det bør tas hensyn til de flere mindre stier som krysser Lisetvegen i henget ned mot Rosetåi. Det vil her være vanskelig å unngå berøring med disse, men dersom skjæring eller fylling dekker over og gjemmer slike krysningsspunkt, bør stien kunne opparbeides og tas inn i partiet som blir overdekket - slik at stien fortsatt vil være praktisk fremkommelig og visuelt helhetlig.

En forsiktig utbedring av Lisetvegens S-del, er for det meste uproblematisk i forhold kulturminneinteresser.

Når det gjelder Lisetvegens N-del, er forholdene langt mer kultrpåvirkede og komplekse.

Langs veien, i de noe slakere partier i N-del, ligger fraflyttede gårdslokaliteter som Liset søre, nordre og plassen/stølsområdet Hogstan. Lengst N i området kommer en frem til stølstraktene ved Nysæter.

Liset-lokalitetene befinner seg omlag midt på Lisetvegens strekningen fra dennes avkjøring og frem til Nysæter-området. Av gårdsgrensene er det relativt åpenbart at Liset søre og nordre opprinnelig har vært en enhet, hvor søre antagelig er delt fra nordre - det er også sannsynlig at Hogstan opprinnelig kan ha tilhørt denne enheten. Hogstan er en mindre plass, som

antagelig har hatt en seterfunksjon. Tilsammen skaper disse lokalitetene et svært kulturpåvirket landskap i dette slakere parti av dalsiden. Skogen er iferd med å gjemme sporene av tidligere bosetting og aktivitet, men partier av gammelt slåtteland, store og små rydningsrøyser, stier, stengjerder og kulturkarakteristisk vegetasjon, er ikke vanskelig å finne. Tunområdene er store; med vide, frodige voller av gammelt slått- og beiteland; hvor den omkringliggende skogen dekker over en ennå større utstrekning, og antagelig også mindre dyrkede lommer. Granskogen lukker idag områdene mellom lokalitetene, og det kan se ut som om disse tidligere har vært (mer) sammenhengende. Slått og beitepregede areal finnes også på Ø-siden av Lisetvegen; vegen deler her lokalitetens voller med omlag 1/3 Ø for vegen.

Liset søre

Et gammelt nummedals-tun, med den eldre gårdens mange funksjonsdelte bygninger. Bortsett fra våningshuset er bygningene dårlige og stort sett nedfalls. De er imidlertid ennå iøynefallende nok til å kunne opprettholde lokalitetens tunformasjon og gjennom dette det opprinnelige miljø. Rundt tunet finnes store voller slåtteland - godt vedlikeholdt av fortsatt beiting; miljøet er avgrenset av den omkringliggende skogen.

Vollens avgrensning mot Ø, skjer mot Lisetvegen og har en differanse i nivå frem til denne på +1 meter; stedvis noe slakere. Grøft og skjæring kan her opparbeides (eller utvides) uten større konflikt med lokaliteten; dersom dette skjer i forvisning om at inngrepet må foretas så skånsomt og vel tilrettelagt som mulig. Slik det er idag er det fortsatt tunhøyden som tiltrekker seg den visuelle oppmerksomhet - det må være et mål at det fortsatt vil være slik også etter at en opprusting av vegen er foretatt.

Partiet av Liset søre, ned og Ø for Lisetvegen, er også gammel slåttemark, men fremtrer idag som et svært rotete område; benyttet som tipp for stein og kvistavfall. Dette åpner likevel ikke muligheten for noen bredere fylling her - da området like fullt er en del av denne lokalitetens helhet. Partiet blir viktig for lokalitetens samlede kontekst, da det ned mot Rosetåe finnes et gammelt krysningspunkt for den gamle adkomstveien: Lave tørrmurede brokar finnes fortsatt på begge sider av elven.

Både grøfting, skjæring og fylling kan her utvides, men hele tiden på en forsiktig måte, slik at tun-miljøet ikke fratras ytterligere oppmerksomhet. Et 'mål' på et skånsomt inngrep, vil dermed være når den umiddelbare oppmerksomhet fortsatt trekkes mot tunområdet og ikke først stanser ved skjærende og dominerte trekk ved vegen. Sammenhengen V og Ø for vegen og det gamle bropunktet, bør i minst mulig grad brytes med en markert veg som skille.

Liset nordre

Liset nordre representerer et svært inntakt miljø, og er et meget karakteristisk og opprinnelig eksempel på -den noe marginalt beliggende- 'numedalske' fjellgården. Her domineres det visuelle utsyn helt og holdent av tunets tilliggende områder av store, svært jevne og finryddede voller, fortsatt vedlikeholdt og gjødslet ved sauebeiting. De bølgende gressvollene, er formasjoner som 'løfter' tunhøyden og gir den en markert beliggenhet. Tun og voller er idag avgrenset av tett skog; store rydningsrøyser i skogbrynet er imidlertid indikatorer på utstrekningen av 'det åpne parti' før skogen har lukket og avgrenset lokaliteten.

Tunet har relativt gode bygninger, bl.a en godt holdt og svært karakteristisk løe (låve) av den spesielle numedalske-type. Beveger en seg opp til tunet er spor av den eldre gårdens funksjonsdelte bygninger fortsatt å se: Tuftene av eldhuset kan observeres rett Ø for våningshuset; og rett S for dette igjen tuften av ytterligere en bygning (- ikke uten videre mulig å fastslå funksjon).

Beveger en seg inn i de tilstøtende skogsområder finnes spor av områdets bruk i eldre tid; her ligger større og mindre rydningsrøyser, stenstrenger og -gjerder. Slike partier finnes både N og S for tunet og vollene på Liset nordre: Her kan en f.eks følge sti N mot Hogstan med stedvis stenforstøttede partier, kryssende stengjerder og gammel slåttemark.

Også ved Liset nordre er området Ø for Lisetvegen en del av den opprinnelige helhet og miljø; her finnes nokså tydelige stenstrenger og -røyser, omen noe dekket av kvist og sten og løsmasse fra vegfyllingen.

I dette Liset-området finnes som nevnt flere større rydningsrøyser. SSØ for tunet på Liset nordre, i grensen mot skog, finnes 3 slike svært store og markerte røyser. Det dreier seg om store rektangulære stenpakninger på omlag 2x4 varierende til 3x5 meter, med meterhøye tørrmurte forstøtninger der terrenget faller av. Disse røysende er svært iøynefallende og karakteristiske. Og selvom de ikke er et ukjent fenomen i Numedal, representerer de en viktig del av denne lokalitetens svært inntakte og opprinnelige miljø og kan dessuten tilskrives en betydelig estetisk verdi gjennom sine markante formasjoner.

Tett ved vegen (tunets avgrensning mot denne i SSØ) bør en være oppmerksom på 3 slike store rydningsrøyser. Disse er avmerket på vedlagte kartutsnitt og befinner seg i faresonen ved utbedring av vegen. F.eks er det mot røysen som fortsatt kan sies å befinne seg på en del av tun/voll-området; anlagt en liten tipp tett inn mot røysa - dette er svært uheldig.

Også i dette området kan grøfting og en svak utvidelse av vegen aksepteres uten at inngrepet blir påtagelig. **Dette er imidlertid forutsatt at lokaliteten hele tiden hensyntas, og i forvissning om at det kan knyttes verneinteresser til området omkring Liset nordre.**

Lokaliteten ligger utenfor de vanligvis så reguleringspressede områder. En har her på en unik måte de fleste av de opprinnelige kulturlandskapselementer i behold. Inntakte lokaliteter i det opprinnelige -og uberørte- miljø er svært om å gjøre bevare for ettertiden.

Liset nordre er her benyttet som eksempel på kvaliteter som befinner seg i dette landskapet, og hvor nettopp denne lokalitet gjennom et svært inntakt og helhetlig miljø representerer et karakteristisk eksempel på den numedalske fjell- eller heigården; og dens tilligende miljø som bosetting og drift gjennom lang tid har formet og karakterisert.

OPPSUMMERING

Ved denne befaringen ble det ikke registrert fornminner i Lisetvegens umiddelbart tilstøtende omgivelser. Det er heller ikke tidligere registrert fornminner i dette området.

Hele egnen Lisetvegen beveger seg i, er meget rikt på kulturminner fra nyere tid. For de partier som vil bli berørt av vegopprustingen, er Liset nordre brukt som eksempel på hvilke kvaliteter som finnes, og som grunnlag for en markering av partier hvor inngrepene må foregå på en spesielt skånsom måte.

Den videre skogsdrift er også en aktivitet som ofte kommer i konflikt med kulturminnevernet. Hogstan er en mindre plass eller seterlokaltet beliggende rett N for Liset nordre, og er hva hogst i tilknytning til kulturlandsp angår, et trist eksempel på hvordan sår i landskapet etableres: Hogstan fremtrer som sørgelig frisert gjennom snauhogst av så å si all randvegetasjon. Dette er et direkte bilde på hvordan kulturminne-miljøet ikke må forvaltes for fremtiden. For Liset nedre vil den ideelle metode være en forsiktig plukkhogst slik at skogen åpnes noe i de tetteste områdene; slik at de svært vakre og iøynefallende rydningsrøyser og elementer av opprinnelig kulturlandskap igjen blir synlig. Og på ny innlemmes i den visuelle helhet med tun og voller forøvrig.

Gårdslokalitetene beskrevet over, er sannsynligvis av høy alder, men det kan ikke påvises indikasjoner på noen form for førhistorisk aktivitet. Lokaliteten kan være en rydning fra senmiddelalder. Det er først og fremst Liset-området som berøres av vegopprustingen, men som beskrevet bør det være mulig å tilrettelegge denne utbedringen i forståelse med verneinteressen som kan knyttes til lokaliteter som f.eks. Liset nordre (og forsåvidt også -søre). Inngrepene må derfor hele tiden være av en skånsom karakter og tilsvarende tilpasset partiet som til enhver tid bearbeides.

Der veien passerer gjennom Liset-miljøene må en være ekstra påpasselig med å ikke foreta inngrep eller etablere snuplasser, skuldre, masselagringsområder e.l., eller andre visuelt sett forstyrrende elementer.

Ved hogst i de omkringliggende områder og felt, bør tiltakshaver(e) om nødvendig gjøres oppmerksom på de mange kulturminner fra nyere tid som finnes her. Skogsdrift og hogst bør foregå på en måte som ikke ødelegger sporene etter tidligere tiders bruk og bosetting i området. Kulturminne-typene som finnes her er lette å påvise, ofte svært dominerende og iøynefallende, og dermed tilsvarende lett å bli oppmerksom på: Hele dalsiden bør skjøttes med varsomhet i en hogstsammenheng.

Drammen 27. juni 1994

Geir Erik F. Bardalen